

นวัตกรรม การบริหารการศึกษา เชิงบูรณาการ

Integrated Educational Administration Innovation

เหมาะสำหรับ :

- ผู้ประกอบวิชาชีพครู
- ผู้บริหารสถานศึกษา
- ผู้บริหารการศึกษา
- ศึกษาานิเทศก์
- อาจารย์และนักศึกษา
ระดับปริญญาโท-เอก
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
- ผู้สนใจทั่วไป

สุวิทย์ ภาณุจारी

**นวัตกรรม
การบริหารการศึกษาเชิงบูรณาการ
Integrated Educational
Administration Innovation**

นวัตกรรม การบริหารการศึกษา เชิงบูรณาการ

**Integrated Educational
Administration Innovation**

เหมาะสำหรับ:

- ประกอบวิชาชีพครู
- ผู้บริหารสถานศึกษา
- ผู้บริหารการศึกษา
- ศึกษาพิเศษ
- อาจารย์และนักศึกษา
ระดับปริญญาโท-เอก
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
- ผู้สนใจทั่วไป

สุวิทย์ ภาณุจारी

นวัตกรรมการบริหารการศึกษาเชิงบูรณาการ

ผู้เขียน: รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิทย์ ภาณุจारी

ISBN (e-book): 978-616-626-958-1

พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2568

จำนวนหน้า: 197 หน้า

สงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย

จัดพิมพ์โดย:

รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิทย์ ภาณุจारी
27 ซอยเพชรเกษม 48 แยก 31 ถนนเพชรเกษม
แขวงบางด้วน เขตภาษีเจริญ จังหวัดกรุงเทพมหานคร
10160 โทร. 08 6406 9016

ราคา: 189 บาท

คำนำ

หนังสือเรื่อง “**นวัตกรรมการบริหารการศึกษาเชิงบูรณาการ**” เล่มนี้ เขียนขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้ประกอบวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา ศิษยานุเทศก์ อาจารย์และนักศึกษาระดับปริญญาโท-เอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา และผู้สนใจทั่วไป ได้ศึกษาเรียนรู้และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการประกอบวิชาชีพทางการศึกษาของตนได้

ในหนังสือเล่มนี้ มีประเด็นเนื้อหาสาระสำคัญสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ซึ่งแบ่งออกได้ 9 บท ได้แก่ (1) การวิเคราะห์ปรัชญา นโยบาย และอุดมการณ์ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2) การจัดการศึกษาอาชีวะ และเทคนิคศึกษา (3) การจัดการศึกษาเอกชน การจัดการศึกษานอกระบบ และการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย (4) การจัดการศึกษาท้องถิ่นและระดับอุดมศึกษา (5) หลักสูตรสถานศึกษาและการพัฒนาหลักสูตร (6) การพัฒนาศักยภาพผู้เรียน (7) การบริหารแหล่งเรียนรู้และสิ่งแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ (8) การจัดการธุรกิจการศึกษาออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพ และ (9) ปัญหาและแนวโน้มในการบริหารการศึกษาเชิงบูรณาการยุคดิจิทัล

การศึกษาเรียนรู้เรื่อง “**นวัตกรรมการบริหารการศึกษาเชิงบูรณาการ**” และนำมาประยุกต์ใช้ในการประกอบวิชาชีพทางการศึกษาถือว่าเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง เพราะจะเป็นประโยชน์ในการประกอบวิชาชีพทางการศึกษา และรักษาไว้ซึ่งเกียรติภูมิของวิชาชีพ

ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเล่มนี้จะเป็นแหล่งแห่งความรู้หรือสารสนเทศด้านการทำความเข้าใจนวัตกรรมการบริหารการศึกษาเชิงบูรณาการ ซึ่งเป็นประโยชน์สำหรับผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาและผู้สนใจทั่วไป

สวितย์ ภาณุจारी
หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชานวัตกรรมการบริหารการศึกษา
วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

สารบัญ

คำนำ สารบัญ	หน้า ค ง
บทที่ 1 การวิเคราะห์ปรัชญา นโยบายและจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน	1
1.1 ความนำ	1
1.2 ปรัชญาในการจัดการศึกษา	1
1.2.1 ปรัชญาการศึกษา	1
1.2.2 ความแตกต่างระหว่างปรัชญาการศึกษากลุ่มต่าง ๆ	6
1.2.3 ปรัชญาในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน	9
1.3 นโยบายในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน	13
1.3.1 นโยบายด้านโอกาส	14
1.3.2 นโยบายด้านคุณภาพ	14
1.3.3 นโยบายด้านการกระจายอำนาจ	14
1.3.4 นโยบายด้านการประสานงาน	14
1.3.5 นโยบายด้านทรัพยากร	15
1.4 จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน	45
1.4.1 พัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรมจริยธรรม และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข	45
1.4.2 เตรียมผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ และคุณสมบัติที่จำเป็นสำหรับการศึกษาต่อ ประกอบอาชีพ และการใช้ชีวิตในสังคม	45
1.4.3 พัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่ดี มีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม ประเทศชาติ และโลก	45
1.4.4 ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กล้าคิด กล้าทำ และกล้าแสดงออก	46
1.4.5 ส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ตลอดชีวิต	46
1.5 สรุปท้ายบท	46
บทที่ 2 การจัดการศึกษาอาชีวะและเทคนิคศึกษา	48
2.1 ความนำ	48
2.2 ความหมาย	48
2.3 เป้าหมายหลัก	49
2.4 หลักการจัดการศึกษาอาชีวะและเทคนิคศึกษา	49
2.5 ตัวอย่างการจัดการศึกษาอาชีวะและเทคนิคศึกษา	50

2.6	รูปแบบการจัดการศึกษาอาชีวะและเทคนิคศึกษา	50
2.7	หลักสูตรการศึกษาอาชีวะและเทคนิคศึกษา	51
2.7.1	ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)	52
2.7.2	ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)	52
2.7.3	ระดับปริญญาตรีสายเทคโนโลยี	52
2.8	สถานศึกษาอาชีวะและเทคนิคศึกษา	53
2.9	อนาคตของการศึกษาอาชีวะและเทคนิคศึกษา	53
2.10	ความสำคัญของการจัดอาชีวะและเทคนิคศึกษา	54
2.10.1	เตรียมผู้เรียนให้พร้อมสำหรับตลาดแรงงาน	54
2.10.2	ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ	54
2.10.3	พัฒนาทักษะชีวิต	54
2.10.4	ส่งเสริมความเท่าเทียมทางการศึกษา	54
2.10.5	ส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน	54
2.11	สรุปท้ายบท	55
บทที่ 3	การจัดการศึกษาเอกชน การจัดการศึกษานอกระบบ และการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย	56
3.1	ความนำ	56
3.2	การจัดการศึกษาเอกชน	56
3.2.1	ผู้จัดการศึกษา	57
3.2.2	วัตถุประสงค์	57
3.2.3	ลักษณะสำคัญ	57
3.2.4	รูปแบบ	57
3.2.5	การกำกับดูแล	57
3.2.6	กลยุทธ์ในการดำเนินการ	57
3.2.7	หลักสูตร	58
3.2.8	ผู้สอน	58
3.2.9	ผู้เรียน	59
3.2.10	สถานที่เรียน	59
3.2.11	เวลาเรียน	59
3.2.12	ค่าเล่าเรียน	59
3.2.13	การวัดและประเมินผล	59
3.2.14	การรับรองคุณวุฒิจากรัฐ	59
3.3	การจัดการศึกษานอกระบบ	60
3.3.1	ผู้จัดการศึกษา	60
3.3.2	วัตถุประสงค์	60
3.3.3	ลักษณะสำคัญ	60
3.3.4	รูปแบบ	61

3.3.5	การกำกับดูแล	61
3.3.6	กลยุทธ์ในการดำเนินการ	61
3.3.7	หลักสูตร	62
3.3.8	ผู้สอน	62
3.3.9	ผู้เรียน	62
3.3.10	สถานที่เรียน	62
3.3.11	เวลาเรียน	62
3.3.12	ค่าเล่าเรียน	63
3.3.13	การวัดและประเมินผล	63
3.3.14	การรับรองคุณวุฒิจากรัฐ	63
3.4	การจัดการศึกษาตามอัธยาศัย	63
3.4.1	ผู้จัดการศึกษา	64
3.4.2	วัตถุประสงค์	64
3.4.3	ลักษณะสำคัญ	64
3.4.4	รูปแบบ	64
3.4.5	การกำกับดูแล	64
3.4.6	กลยุทธ์ในการดำเนินการ	64
3.4.7	หลักสูตร	65
3.4.8	ผู้สอน	65
3.4.9	ผู้เรียน	65
3.4.10	สถานที่เรียน	65
3.4.11	เวลาเรียน	65
3.4.12	ค่าเล่าเรียน	66
3.4.13	การวัดและประเมินผล	66
3.4.14	การรับรองคุณวุฒิจากรัฐ	66
3.5	ความสำคัญของการจัดการศึกษาทั้งสามรูปแบบ	68
3.5.1	การจัดการศึกษาเอกชน	69
3.5.2	การจัดการศึกษานอกระบบ	69
3.5.3	การจัดการศึกษาตามอัธยาศัย	70
3.6	สรุปท้ายบท	70
บทที่ 4	การจัดการศึกษาท้องถิ่นและระดับอุดมศึกษา	71
4.1	ความนำ	71
4.2	การจัดการศึกษาท้องถิ่น	71
4.2.1	ผู้จัดการศึกษา	72
4.2.2	วัตถุประสงค์	73
4.2.3	ลักษณะสำคัญ	73
4.2.4	รูปแบบการจัดการศึกษาท้องถิ่น	73

4.2.5	กลยุทธ์การดำเนินการ	74
4.2.6	ตัวอย่าง	75
4.2.7	การกำกับดูแล	75
4.2.8	ข้อดี	75
4.2.9	ความสำคัญ	76
4.2.10	หลักสูตร	77
4.2.11	ผู้สอน	77
4.2.12	ผู้เรียน	78
4.2.13	สถานที่เรียน	78
4.2.14	เวลาเรียน	78
4.2.15	ค่าใช้จ่าย	78
4.2.16	การวัดและประเมินผล	78
4.2.17	การรับรองคุณวุฒิ	79
4.3	การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา	79
4.3.1	ผู้จัดการศึกษา	80
4.3.2	วัตถุประสงค์	80
4.3.3	ลักษณะสำคัญ	80
4.3.4	รูปแบบ	81
4.3.5	กลยุทธ์การดำเนินการ	81
4.3.6	ตัวอย่าง	81
4.3.7	การกำกับดูแล	81
4.3.8	ข้อดี	81
4.3.9	ความสำคัญ	82
4.3.10	หลักสูตร	82
4.3.11	ผู้สอน	83
4.3.12	ผู้เรียน	83
4.3.13	สถานที่เรียน	83
4.3.14	เวลาเรียน	83
4.3.15	ค่าใช้จ่าย	83
4.3.16	การวัดและประเมินผล	83
4.3.17	การรับรองคุณวุฒิ	83
4.4	ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการศึกษาท้องถิ่นและการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา	84
4.4.1	การสนับสนุนด้านบุคลากร	84
4.4.2	การสนับสนุนด้านวิชาการ	84
4.4.3	การสนับสนุนด้านทรัพยากร	84
4.4.4	การพัฒนาชุมชน	85
4.4.5	การตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น	85

4.5	ความแตกต่างระหว่างการจัดการศึกษาท้องถิ่นและการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา	85
4.6	ตัวอย่างความร่วมมือระหว่างการจัดการศึกษาท้องถิ่นกับการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา	87
4.7	สรุปท้ายบท	88
บทที่ 5	หลักสูตรสถานศึกษาและการพัฒนาหลักสูตร	89
5.1	ความนำ	89
5.2	หลักสูตรสถานศึกษา	89
5.2.1	ความหมาย	91
5.2.2	ลักษณะสำคัญ	91
5.2.3	องค์ประกอบของหลักสูตร	93
5.2.4	ตัวอย่างของหลักสูตรสถานศึกษา	94
5.2.5	ความสำคัญของหลักสูตร	94
5.2.6	ลักษณะของหลักสูตรที่ดีในยุคดิจิทัล	96
5.2.7	ตัวอย่างของหลักสูตรในยุคดิจิทัล	99
5.2.8	ข้อดีของหลักสูตรในยุคดิจิทัล	105
5.3	การพัฒนาหลักสูตร	105
5.3.1	ความหมาย	105
5.3.2	เหตุผลที่ต้องพัฒนาหลักสูตร	106
5.3.3	วัตถุประสงค์	106
5.3.4	หลักการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	106
5.3.5	ขั้นตอนหรือกระบวนการ	107
5.3.6	ผู้มีส่วนร่วม	107
5.3.7	เหตุผลที่ต้องมีผู้มีส่วนร่วมหลากหลาย	108
5.3.8	ผลลัพธ์ของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	108
5.3.9	ตัวอย่างของการพัฒนาหลักสูตร	109
5.4	สรุปท้ายบท	110
บทที่ 6	การพัฒนาศักยภาพผู้เรียน	111
6.1	ความนำ	111
6.2	ศักยภาพผู้เรียน	111
6.2.1	ความหมาย	111
6.2.2	องค์ประกอบสำคัญของศักยภาพผู้เรียน	112
6.2.3	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพผู้เรียน	112
6.2.4	ตัวอย่างศักยภาพผู้เรียน	114
6.3	การพัฒนาศักยภาพผู้เรียน	114
6.3.1	ความหมาย	114

6.3.2	วัตถุประสงค์	114
6.3.3	แนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้เรียน	115
6.3.4	กลยุทธ์การพัฒนาศักยภาพผู้เรียน	115
6.3.5	หลักสำคัญของการพัฒนาศักยภาพผู้เรียน	116
6.3.6	บทบาทหน้าที่ในการพัฒนาศักยภาพผู้เรียน	121
6.3.7	ตัวอย่างกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนในสถานศึกษา	121
6.4	สรุปท้ายบท	122
บทที่ 7	การบริหารแหล่งเรียนรู้และสิ่งแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้	123
7.1	ความนำ	123
7.2	การบริหารแหล่งเรียนรู้	123
7.2.1	ความหมาย	123
7.2.2	ตัวอย่างแหล่งเรียนรู้	124
7.2.3	วัตถุประสงค์ของแหล่งเรียนรู้	124
7.2.4	องค์ประกอบของแหล่งเรียนรู้	124
7.2.5	หลักสำคัญของการบริหารแหล่งเรียนรู้	127
7.2.6	กลยุทธ์การบริหารแหล่งเรียนรู้	129
7.2.7	ตัวอย่างการบริหารแหล่งเรียนรู้	132
7.3	การบริหารสิ่งแวดล้อม	132
7.3.1	ความหมาย	132
7.3.2	องค์ประกอบของสิ่งแวดล้อม	133
7.3.3	ประเภทของสิ่งแวดล้อม	135
7.3.4	วัตถุประสงค์ของการบริหารสิ่งแวดล้อม	137
7.3.5	กระบวนการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม	137
7.3.6	กลยุทธ์การบริหารสิ่งแวดล้อม	137
7.3.7	ตัวอย่างของการบริหารสิ่งแวดล้อม	139
7.3.8	การประเมินผลการบริหารสิ่งแวดล้อม	140
7.3.9	ผลลัพธ์ของการบริหารสิ่งแวดล้อม	141
7.4	ความแตกต่างระหว่างแหล่งเรียนรู้และสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา	142
7.5	สรุปท้ายบท	143
บทที่ 8	การจัดการธุรกิจการศึกษาออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพ	144
8.1	ความนำ	144
8.2	การศึกษาออนไลน์	144
8.2.1	ความหมาย	145

8.2.2	วัตถุประสงค์ของการศึกษาออนไลน์	145
8.2.3	องค์ประกอบของการศึกษาออนไลน์	145
8.2.4	หลักสำคัญของการศึกษาออนไลน์	146
8.2.5	ประเภทของการศึกษาออนไลน์	147
8.2.6	ตัวอย่างการจัดการศึกษาออนไลน์	147
8.2.7	ประโยชน์ของการศึกษาออนไลน์	147
8.2.8	ข้อจำกัดของการศึกษาออนไลน์	148
8.2.9	ทำไมการศึกษาออนไลน์ถึงเติบโตเร็ว	149
8.2.10	โอกาสในการเติบโตของธุรกิจการศึกษาออนไลน์	150
8.2.11	แนวโน้มอนาคตของการศึกษาออนไลน์	151
8.2.12	ความท้าทายและการแข่งขัน	153
8.3	การจัดการธุรกิจการศึกษาออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพ	154
8.3.1	ความหมาย	154
8.3.2	วัตถุประสงค์	155
8.3.3	องค์ประกอบ	155
8.3.4	กลยุทธ์การจัดการ	156
8.4	สรุปท้ายบท	158
บทที่ 9	ปัญหาและแนวโน้มในการบริหารการศึกษาเชิงบูรณาการยุคดิจิทัล	159
9.1	ความนำ	159
9.2	การศึกษาเชิงบูรณาการยุคดิจิทัล	160
9.2.1	ความหมาย	160
9.2.2	ทำไมต้องเป็นการศึกษาเชิงบูรณาการยุคดิจิทัล	160
9.2.3	ตัวอย่างการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในห้องเรียน	161
9.2.4	วัตถุประสงค์	161
9.2.5	เป้าหมายของการศึกษาเชิงบูรณาการยุคดิจิทัล	161
9.2.6	องค์ประกอบ	162
9.2.7	กลยุทธ์	163
9.3	การบริหารการศึกษาเชิงบูรณาการยุคดิจิทัล	165
9.3.1	ความหมาย	165
9.3.2	หลักสำคัญของการบริหารการศึกษาเชิงบูรณาการยุคดิจิทัล	166
9.3.3	กลยุทธ์สำคัญของการบริหารการศึกษาเชิงบูรณาการยุคดิจิทัล	166
9.3.4	ตัวอย่างการบริหารการศึกษาเชิงบูรณาการยุคดิจิทัล	167
9.3.5	ความสำคัญการบริหารการศึกษาเชิงบูรณาการยุค	167

ดิจิทัล	
9.4 ปัญหาในการบริหารการศึกษาเชิงบูรณาการยุคดิจิทัล	169
9.4.1 ความท้าทายด้านโครงสร้างพื้นฐาน	169
9.4.2 ความท้าทายด้านเนื้อหา	169
9.4.3 ความท้าทายด้านวิธีการสอน	169
9.4.4 ความท้าทายด้านการวัดผลและประเมินผล	170
9.5 แนวโน้มในการบริหารการศึกษาเชิงบูรณาการยุคดิจิทัล	170
9.5.1 การพัฒนาเนื้อหาการเรียนรู้	170
9.5.2 การพัฒนาวิธีการสอน	170
9.5.3 การเรียนรู้แบบส่วนบุคคล	170
9.5.4 การเรียนรู้แบบผสมผสาน	171
9.5.5 การพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21	171
9.5.6 การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	171
9.5.7 การใช้เทคโนโลยีเสมือนจริง	171
9.5.8 การใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์	171
9.5.9 ความปลอดภัยทางไซเบอร์	172
9.5.10 ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน	172
9.6 กรณีศึกษาสถาบันที่ประสบความสำเร็จ	172
9.6.1 โรงเรียนฤทธิยะวรรณภูมิ กรุงเทพมหานคร	172
9.6.2 โรงเรียนปทุมวันวิทยาคาร กรุงเทพมหานคร	174
9.7 สรุปท้ายบท	175
บรรณานุกรม	176
ประวัติผู้เขียน	186

บทที่ 1

การวิเคราะห์ปรัชญา นโยบายและจุดมุ่งหมาย ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.1 ความนำ

การวิเคราะห์ปรัชญา นโยบาย และจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาเพราะจะช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาเข้าใจบริบท สามารถพัฒนาหลักสูตร จัดกิจกรรมการเรียนรู้ จัดระบบการจัดการศึกษา และพัฒนาผู้เรียน ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาโดยภาพรวม ดังนั้น ในบทแรกนี้ จะนำเสนอสาระสำคัญเกี่ยวกับการวิเคราะห์ปรัชญา นโยบาย และจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3 ประเด็น ได้แก่ (1) ปรัชญาในการจัดการศึกษา (2) นโยบายในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และ (3) จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1.2 ปรัชญาในการจัดการศึกษา

ปรัชญาในการจัดการศึกษาเป็นเรื่องสำคัญที่กำหนดทิศทางของการจัดการศึกษา การวิเคราะห์ปรัชญาในการจัดการศึกษานั้นจะช่วยให้เข้าใจถึงแก่นแท้ ความเชื่อ และแนวคิดพื้นฐานที่หล่อหลอมระบบการศึกษา ในส่วนนี้ จะนำเสนอสาระสำคัญของปรัชญาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสองอย่าง ได้แก่ ปรัชญาการศึกษา และปรัชญาในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.2.1 ปรัชญาการศึกษา

ปรัชญาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยตรงก็คือปรัชญาการศึกษา ปรัชญาการศึกษาแต่ละกลุ่มมีแนวคิดและมุมมองที่เกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์แตกต่างกันไป ซึ่งเปรียบเสมือนรากฐานที่กำหนดทิศทาง เป้าหมาย

ของการจัดการศึกษา และวิธีการเรียนรู้ที่ดีที่สุด ปรัชญาการศึกษาดังกล่าวมี 4 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มมนุษยนิยม

กลุ่มมนุษยนิยม (Humanism in Education) มุ่งเน้นการพัฒนา ศักยภาพของมนุษย์ ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา ตัดสินใจ มี วิจารณ์ญาณ รู้จักคุณค่าของตนเองและผู้อื่น โดยมีสาระสำคัญและ องค์ประกอบดังนี้ (ปัทมาวดี สุขขุมณ, 2566; Smith, 2023)

1.1 สาระสำคัญของปรัชญาการศึกษากลุ่มมนุษยนิยม คือ การ มุ่งเน้นไปที่ **การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ และสังคม** ให้มีความสำคัญกับศักยภาพของมนุษย์ เน้นย้ำถึงการเรียนรู้ ผ่านประสบการณ์ การมีส่วนร่วมของผู้เรียน และการพัฒนาทักษะการคิด วิเคราะห์

1.2 องค์ประกอบสำคัญของปรัชญาการศึกษากลุ่มมนุษยนิยม มี ดังนี้

(1) **ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง:** การเรียนรู้ควรออกแบบตามความ สนใจ ความต้องการ และประสบการณ์ของผู้เรียน

(2) **การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์:** ผู้เรียนควรเรียนรู้ผ่าน ประสบการณ์จริง การลงมือปฏิบัติ และการแก้ปัญหา

(3) **การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์:** การศึกษาควรเน้นการ พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และการแก้ปัญหา

(4) **การเรียนรู้ตลอดชีวิต:** การศึกษาควรเป็นกระบวนการที่ ต่อเนื่อง ผู้เรียนควรเรียนรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

(5) **การเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์:** ผู้เรียนควรได้รับการ ปฏิบัติด้วยความเคารพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ตัวอย่างการประยุกต์ใช้

ตัวอย่างของการประยุกต์ใช้ปรัชญาการศึกษากลุ่มมนุษยนิยม มี ดังนี้

(1) **การจัดตั้งโรงเรียนทดลอง:** โรงเรียนทดลองมักใช้ แนวคิดมนุษยนิยม เน้นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ การมีส่วนร่วมของผู้เรียน และการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์

(2) **การจัดทำหลักสูตร:** หลักสูตรที่ออกแบบตามแนวคิด มนุษยนิยม มักเน้นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริง ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการ ออกแบบหลักสูตร และเน้นการพัฒนาทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อชีวิต

(3) **วิธีการสอน:** วิธีการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้เรียนมีส่วนร่วม กิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย และ การประเมินผลแบบ องค์กรวม

2. กลุ่มพิพัฒนาการนิยม

กลุ่มพิพัฒนาการนิยม (Progressivism in Education) มุ่งเน้น การเตรียมผู้เรียนให้พร้อมสำหรับการดำรงชีวิตในสังคม เน้นการถ่ายทอด ความรู้ ทักษะ และค่านิยมที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในสังคม โดยมี สาระสำคัญและองค์ประกอบดังนี้ (สมชาย บุญสิทธิ์, 2566; Dewey, 2021)

2.1 สาระสำคัญของปรัชญาการศึกษากลุ่มพิพัฒนาการนิยม คือ การมุ่งเน้นไปที่ **การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่มีประสิทธิภาพ** เน้นย้ำถึงการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ การแก้ปัญหา และการปรับตัวเข้ากับ สังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

2.2 องค์ประกอบสำคัญของปรัชญาการศึกษากลุ่มพิพัฒนาการ นิยม มีดังนี้

(1) **ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง:** การเรียนรู้ควรออกแบบตามความ สนใจ ความต้องการ และประสบการณ์ของผู้เรียน

(2) **การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์:** ผู้เรียนควรเรียนรู้ผ่าน ประสบการณ์จริง การลงมือปฏิบัติ และการแก้ปัญหา

(3) **การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์:** การศึกษาควรเน้น การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และการแก้ปัญหา

(4) **การเรียนรู้ตลอดชีวิต:** การศึกษาควรเป็นกระบวนการที่ ต่อเนื่อง ผู้เรียนควรเรียนรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

(5) **การปรับตัวเข้ากับสังคม:** การศึกษาควรช่วยให้ผู้เรียน สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

ตัวอย่างการประยุกต์ใช้

ตัวอย่างของการประยุกต์ใช้ปรัชญาการศึกษากลุ่มพัฒนาการนิยม มีดังนี้

(1) *การเรียนรู้ผ่านการทำโครงการ (Project-Based Learning)*: นักเรียนจะได้เรียนรู้เนื้อหาต่าง ๆ ผ่านการทำโครงการ โดยจะเน้นให้ผู้เรียนสำรวจปัญหาจริง ๆ รอบตัว ค้นคว้าหาคำตอบ และนำเสนอผลงาน ซึ่งช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา

(2) *การเรียนรู้แบบเรียนรู้จากปัญหา (Problem-Based Learning)*: นักเรียนเรียนรู้ผ่านการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เริ่มต้นจากการเสนอคำถามหรือปัญหา จากนั้นนักเรียนจะต้องค้นคว้าหาวิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเอง ส่งเสริมการคิดอย่างมีเหตุผลและความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้

(3) *การใช้ห้องเรียนที่เน้นการมีส่วนร่วม (Active Learning Classroom)*: ห้องเรียนถูกออกแบบให้เน้นการมีส่วนร่วมระหว่างนักเรียน เช่น การทำงานกลุ่ม การอภิปราย การนำเสนอ และการโต้ตอบกันในชั้นเรียน ซึ่งส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อผู้เรียนเอง

3. กลุ่มสังคมนิยม

กลุ่มสังคมนิยม (Realism in Education) มุ่งเน้นการค้นหาความจริง เน้นการสอนให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ ตั้งคำถาม หาหลักฐาน พิสูจน์ความจริง โดยมีสาระสำคัญและองค์ประกอบดังนี้ (ณัฐพล รุ่งโรจน์, 2566; Williams, 2023)

3.1 สาระสำคัญของปรัชญาการศึกษากลุ่มสังคมนิยม คือ การมุ่งเน้นไปที่ **การถ่ายทอดความรู้ที่ถูกต้องและเป็นจริง** เน้นย้ำถึงการเรียนรู้เนื้อหาหลักสูตรที่สำคัญ ฝึกฝนทักษะการคิดวิเคราะห์ และเตรียมผู้เรียนให้พร้อมสำหรับโลกแห่งความเป็นจริง

3.2 องค์ประกอบสำคัญของปรัชญาการศึกษากลุ่มสังคมนิยม มีดังนี้

(1) *เนื้อหาหลักสูตรเป็นศูนย์กลาง*: การศึกษาควรเน้นเนื้อหาหลักสูตรที่สำคัญ ความรู้ทางวิชาการ และทักษะพื้นฐาน

(2) *การเรียนรู้แบบสอน*: ผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดความรู้ ผู้เรียนควรตั้งใจรับฟัง จดบันทึก และฝึกฝนทักษะการคิดวิเคราะห์

(3) *การวัดผลและประเมินผล:* การวัดผลและประเมินผลมีบทบาทสำคัญในการวัดระดับความรู้ ความเข้าใจ และทักษะของผู้เรียน

(4) *การเตรียมผู้เรียนให้พร้อมสำหรับโลกแห่งความเป็นจริง:* การศึกษาควรเตรียมผู้เรียนให้พร้อมสำหรับโลกแห่งความเป็นจริง ผู้เรียนควรมีทักษะที่จำเป็นในการทำงาน การใช้ชีวิต และการเป็นพลเมืองที่ดี

ตัวอย่างการประยุกต์ใช้

ตัวอย่างของการประยุกต์ใช้ปรัชญาการศึกษากลุ่มสังคมนิยม มีดังนี้

(1) *การเน้นเนื้อหาหลักสูตร:* โรงเรียนที่ใช้แนวคิดสังคมนิยม มักเน้นเนื้อหาหลักสูตรที่สำคัญ ผู้เรียนต้องเรียนรู้เนื้อหาตามหลักสูตรอย่างละเอียด

(2) *การวัดผลและประเมินผล:* โรงเรียนที่ใช้แนวคิดสังคมนิยม มักใช้วิธีการวัดผลและประเมินผลแบบดั้งเดิม เช่น การสอบ การวัดผลทักษะ และการวัดผลความรู้

(3) *การสอนแบบบรรยาย:* วิธีการสอนแบบบรรยาย มักถูกใช้ในโรงเรียนที่ใช้แนวคิดสังคมนิยม ผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดความรู้ ผู้เรียนควรตั้งใจรับฟัง จดบันทึก และฝึกฝนทักษะการคิดวิเคราะห์

4. กลุ่มประสบการณ์นิยม

กลุ่มประสบการณ์นิยม (Experientialism in Education) มุ่งเน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์ เน้นการสอนให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ ทดลอง เรียนรู้จากสิ่งที่พบเห็นจริง โดยมีสาระสำคัญและองค์ประกอบดังนี้ (สมหมาย จันทรฉาย, 2566; Kolb, 2021)

4.1 สาระสำคัญของปรัชญาการศึกษากลุ่มประสบการณ์นิยม คือ การมุ่งเน้นไปที่ **การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์** เน้นย้ำถึงการให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ แก้ปัญหา และค้นพบความรู้ด้วยตนเอง

4.2 องค์ประกอบสำคัญของปรัชญาการศึกษากลุ่มประสบการณ์นิยม มีดังนี้

(1) *ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง:* การเรียนรู้ควรออกแบบตามความสนใจ ความต้องการ และประสบการณ์ของผู้เรียน

(2) *การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์:* ผู้เรียนควรเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง การลงมือปฏิบัติ และการแก้ปัญหา

(3) *การค้นพบความรู้ด้วยตนเอง:* ผู้เรียนควรมีบทบาทสำคัญในการค้นพบความรู้ด้วยตนเอง ผู้สอนมีหน้าที่เป็นผู้ชี้แนะและสนับสนุน

(4) *การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์*: การศึกษาควรเน้นการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และการแก้ปัญหา

(5) *การเรียนรู้ตลอดชีวิต*: การศึกษาควรเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง ผู้เรียนควรเรียนรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

ตัวอย่างการประยุกต์ใช้

ตัวอย่างของการประยุกต์ใช้ปรัชญาการศึกษากลุ่มประสบการณ์นิยม มีดังนี้

(1) *การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ (Experiential Learning)*: ครูให้นักเรียนมีโอกาสรียนรู้จากการปฏิบัติจริง เช่น การทำการทดลองทางวิทยาศาสตร์ การจำลองสถานการณ์ หรือการทำงานในสถานการณ์จริง เพื่อให้ผู้เรียนสัมผัสและเรียนรู้จากการมีประสบการณ์ตรง

(2) *การเรียนรู้ผ่านการสัมผัสและการสังเกต (Hands-On Learning)*: นักเรียนจะได้เรียนรู้จากการลงมือทำ เช่น การเรียนรู้ศิลปะจากการสร้างงานศิลปะด้วยตนเอง หรือการเรียนรู้เรื่องพืชจากการปลูกและดูแลต้นไม้ในชีวิตจริง ส่งเสริมการใช้ประสาทสัมผัสในการเรียนรู้

(3) *การศึกษาภาคสนาม (Field Study)*: การพานักเรียนไปเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมภายนอกโรงเรียน เช่น การเรียนรู้ประวัติศาสตร์จากการไปเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ หรือการศึกษาสิ่งแวดล้อมโดยการสำรวจธรรมชาติ ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหามากขึ้นจากประสบการณ์ตรง

1.2.2 ความแตกต่างระหว่างปรัชญาการศึกษากลุ่มต่าง ๆ

เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนมากขึ้น อาจสรุปเนื้อหาเกี่ยวกับประเด็นเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างปรัชญาการศึกษากลุ่มต่าง ๆ ดังกล่าวมาข้างต้น ตามตารางที่ 1.1

ตารางที่ 1.1 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างปรัชญาการศึกษา กลุ่มต่าง ๆ

ประเด็น	มนุษยนิยม	พิพัฒนาการ นิยม	สังคมนิยม	ประสบการณ์ นิยม
แนวคิด พื้นฐาน/ ความเชื่อ	เชื่อว่ามนุษย์มี ความสามารถใน การคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา และ สร้างสรรค์ มุ่งเน้นการ พัฒนาศักยภาพ ของแต่ละบุคคล ให้เต็มที่	เชื่อว่าการศึกษา เรียนรู้เกิดจาก ประสบการณ์ ตรงและการมี ปัญหาจริง ๆ เน้นการเรียนรู้ โดยการทำ และการปรับตัว ให้เข้ากับสังคม ที่เปลี่ยนแปลง	เชื่อว่าโลก ภายนอกที่ เป็นอิสระจาก จิตใจของ มนุษย์ และ ความรู้ที่ แท้จริงนั้น มาจาก การศึกษา โลกภาย นอกนั้น	เชื่อว่าการศึกษา เรียนรู้เกิดจาก ประสบการณ์ ตรงและการมี ส่วนร่วมในการ ทำกิจกรรม
สาระสำคัญ	เน้นการเรียนรู้ที่ มุ่งเน้นผู้เรียน เป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ด้วย ตนเอง และมี ส่วนร่วมในการ สร้างความรู้	เน้นการเรียนรู้ ผ่านกิจกรรม การทดลอง และแก้ปัญหา จริง ๆ	เน้นการ เรียนรู้ความรู้ พื้นฐานที่เป็น สากลและ คงที่ เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์	เน้นเรียนรู้ผ่าน ประสบการณ์ ตรง การลงมือ ปฏิบัติ และการ แก้ปัญหาจริง ๆ
องค์ประกอบ	การเรียนรู้ด้วย ตนเอง, การ ทำงานเป็นกลุ่ม, การแก้ปัญหา, การคิดวิเคราะห์, และการ สร้างสรรค์	การเรียนรู้แบบ มีส่วนร่วม, การ ทำงานกลุ่ม, การแก้ปัญหา, การทดลอง, และเรียนรู้จาก ประสบการณ์	การเรียนรู้ เนื้อหาสาระ วิชาการ, ท่องจำ, การ ฝึกฝนทักษะ และการทำ แบบฝึกหัด	การเรียนรู้แบบมี ส่วนร่วม, การ ทำงานกลุ่ม, การแก้ปัญหา, การทดลอง, และเรียนรู้จาก ประสบการณ์
ผู้ริเริ่ม แนวคิด	ไม่ได้มีผู้ริเริ่ม แนวคิดที่ชัดเจน แต่เป็นแนวคิดที่ ได้รับอิทธิพล จากปรัชญา คลาสสิกและ มนุษยนิยม	จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) เป็นบุคคล สำคัญที่ ผลักดันแนวคิด พิพัฒนาการ นิยมให้เป็นที่ยอมรับ แพร่หลาย	อริสโตเติล (Aristotle) ถือเป็นผู้ริเริ่ม แนวคิดสัง คมนิยมในยุค โบราณ	จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) (มีความ เกี่ยวข้องกับ พิพัฒนาการ นิยม)